

8. CENY

Čenové indexy jsou počítány jako indexy **výběřové**, tj. z cen zjištěných u **vybraných reprezentantů** (zboží a služeb), sledovaných v souboru **vybraných zpravodajských jednotek**. Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru všech reprezentantů. Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů; jako stálé váhy se používají strukturální ukazatele hodnoty (produkce, tržeb, obratu, nákupu, výdajů domácností apod.) jednotlivých reprezentantů nebo skupiny reprezentantů. Tyto strukturální ukazatele se stanovují z údajů základního („nulového“) období (např. roku 1999, 2005).

Čenové indexy (měsíční, čtvrtletní) jsou počítány z cen šetřených za vymezené období (za měsíc kolem středu měsíce, za čtvrtletí ve 2. měsíci čtvrtletí). Roční indexy jsou počítány jako aritmetický průměr indexů (u cen zemědělských výrobců jako vážený průměr) z jednotlivých měsíců (čtvrtletí) roku, vypočítaných k vybranému cenovému základu, který se po určité období považuje za stálý základ.

Čenový základ a stálé váhy pro výpočet indexů se mění zpravidla po 5 letech při komplexních revizích cenových indexů. Poslední revize byla provedena v roce 2006. Od roku 2007 jsou publikovány cenové indexy vypočítané na váhové struktuře roku 2005. U spotřebitelských cen jsou od roku 2010 publikovány cenové indexy vypočítané na váhové struktuře roku 2008. U cen výrobců jsou to tržby roku 2005, u spotřebitelských cen výdaje domácností v roce 2008. Čenovým základem je prosinec 2005 (eventuelně rok 2005), u spotřebitelských cen prosinec 2009.

K zajištění návaznosti a srovnatelnosti časových řad cenových indexů jsou cca v pětiletých intervalech při revizích cenových indexů prováděny přepočty indexů na aktuálních strukturách k novým cenovým základům.

Jednotlivé cenové indexy výrobců používají Klasifikaci produkce (CZ-CPA), která navazuje na Klasifikaci ekonomických činností (CZ-NACE). U spotřebitelských cen byla zavedena platná mezinárodní klasifikace konečné spotřeby domácností (COICOP) – viz přehled platných statistických klasifikací v úvodu publikace. Indexy cen vývozu a dovozu jsou konstruovány podle Harmonizovaného systému (mezinárodní klasifikace zboží), dále jsou přepočteny v členění podle klasifikace SITC (standardní mezinárodní obchodní klasifikace publikovaná OSN). Zavedeny byly další cenové základy – průměr roku 2000 a 2005.

Poznámky k tabulkám

Tab. 8-1. **Indexy cen výrobců a indexy spotřebitelských cen**

Index cen zemědělských výrobců

Index cen zemědělských výrobců je počítán měsíčně z nominálních cen vybraných výrobků. Ceny zemědělských výrobců se zjišťují na 95 základních zemědělských výrobcích (62 rostlinných, včetně ovoce a zeleniny a 33 živočišných) u cca 500 vybraných výrobců v zemědělství. Zjišťovány jsou realizační ceny vybraných výrobků (spadajících do oddílů 01 a 03 CZ-CPA), určených výhradně pro vnitřní trh. Ceny jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Průměrné ceny sledovaných výrobků se vypočítají prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých výrobců.

Pro výpočet individuálních, skupinových indexů a úhrnného indexu cen je stanoveno stálé váhové schéma, které vychází ze struktury tržeb za produkci a množství zemědělských výrobků v jednotlivých měsících roku 2005. Průměrné roční indexy jsou počítány na samostatném stálém váhovém schématu, sestaveném na základě údajů o tržbách výrobků a množství (a jejich agregátů) za rok 2005 celkem. Čenovým základem indexů je průměr roku 2005.

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství je od roku 2002 počítán v souladu s metodikou Eurostatu. Tento způsob výpočtu je založen na kombinovaném indexu cen, který je složen z indexu cen „**Výrobků a služeb běžně spotřebovávaných v zemědělství**“ a indexu cen „**Výrobků a služeb přispívajících do zemědělských investic**“.

Za cenový základ byl použit rok 2005, váhové schéma odpovídá struktuře nákladů v zemědělství v roce 2005.

Index cen v lesnictví (surové dříví) – pouze vlastníci lesa

Index cen surového dříví je počítán od roku 2007 čtvrtletně z cen zjišťovaných na základě čtvrtletního státního statistického výkazu.

Od 1. 1. 2007 byly ceny v lesnictví zjišťovány na 18 základních listnatých a 19 jehličnatých sortimentech surového dříví. Ceny byly šetřeny u cca 120 zpravodajských jednotek. Šetřenými cenami jsou realizační, smluvní ceny (bez vlastní spotřeby) za dodávky určené pro vnitřní trh.

Od roku 2009 jsou publikovány indexy a ceny za vybrané vlastníky lesů a nově také za nevlastníky lesů – společnosti obchodující se dřevem.

Průměrné ceny sledovaných sortimentů za vlastníky se do konce roku 2010 počítaly prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých výrobců dřeva.

Od roku 2011 došlo k podstatné změně v souboru respondentů (nadále vykazuje 46 zpravodajských jednotek), a proto byla provedena u vlastníků mimořádná revize. Významnou změnou je zavedení váženého průměru u čtyř nejvýznamnějších sortimentů (výřezy III. A/B jakosti – smrk, výřezy III. C jakosti – smrk, výřezy III. D jakosti – smrk, dříví V. jakosti – dříví pro výrobu buničiny – smrk). Průměrné ceny ostatních sortimentů jsou počítány prostým aritmetickým průměrem. Pro výpočet indexu se používá 16 jehličnatých sortimentů z původních 19, u listnatých 12 z původních 18. Publikované časové řady před rokem 2011 nejsou plně srovnatelné. Cenovým základem indexu za vlastníky je 1. čtvrtletí roku 2011. Index pro nevlastníky je beze změny.

Metodické vysvětlivky k výše uvedeným změnám jsou k dispozici na internetových stránkách:

www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/7007-11.

Index cen průmyslových výrobců

Ceny průmyslových výrobců jsou zjišťovány měsíčně na základě údajů z vybraných organizací (cca 1 200) za vybrané reprezentanty (cca 4 700). Vykazované ceny jsou ceny sjednané mezi dodavatelem a odběratelem v tuzemsku bez DPH a spotřební daně (bez nákladů na dopravu k zákazníkovi a nákladů s ní spojených) fakturované za významnější obchodní případy. Období zahrnuje ceny mezi 1. až 18. kalendářním dnem sledovaného měsíce.

Z vykázaných cen se na stálých vahách počítá index cen průmyslových výrobců. Ten měří průměrný cenový vývoj všech průmyslových výrobků vyrobených a prodaných na domácím, českém trhu. Za průmyslové výrobky se považují výrobky vyrobené v odvětvích kategoriích B až E podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE).

V průběhu roku 2008 došlo k přechodu z původní Standardní klasifikace produkce (SKP 2003) na novou Klasifikaci produkce (CZ-CPA 2008). Od ledna 2009 jsou cenové indexy sestavovány, počítány a publikovány v klasifikaci CZ-CPA. Přepočtení cenových indexů za minulá období byl proveden až do roku 1991 včetně.

Převod mezi klasifikacemi CZ-CPA a SKP je detailně uveden na internetových stránkách ČSÚ v sekci Vydáváme – Časové řady na adrese www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/ipc_cr v tabulce 2.

Bazickým obdobím pro výpočet indexů cen průmyslových výrobců zůstává prosinec 2005 = 100 a z něj odvozený základ průměr roku 2005 = 100. Váhové schéma je nadále založeno na struktuře tuzemských tržeb roku 2005.

Index cen stavebních děl podle CZ-CC

Indexy cen stavebních děl jsou počítány čtvrtletně z indexů cen stavebních prací, jejichž výpočet je založen na základě cen vykazovaných ve státních statistických výkazech.

V roce 2011 výkaz obsahoval 141 cenových reprezentantů. Zpravodajská síť byla stanovena záměrným výběrem cca 750 respondentů všech velikostních kategorií a různých právních forem, doplněných některými specializovanými montážními podniky se zaměřením na montáže vzduchotechniky, výtahů a ocelových konstrukcí (CZ-NACE, oddíly 25, 28, 33, 41, 42, 43, 80).

Čtvrtletně vykazované ceny (realizované v prostředním měsíci čtvrtletí; na území ČR) jsou cenami dohodnutými mezi dodavatelem a odběratelem za jednotku stavební práce, realizované vlastními zaměstnanci firmy, pracujícími majiteli firmy, osobami pracujícími na dohody a spolupracujícími OSVČ. Ceny obsahují, kromě materiálu nutného pro provedení práce, i veškeré další náklady nutné k realizaci sledované činnosti, bez nákladů na zařízení staveniště a daně z přidané hodnoty.

Pro klasifikaci cen stavebních děl je používána Klasifikace stavebních děl CZ-CC. Tabulka 8-1. obsahuje dvoumístné kódy klasifikace CZ-CC.

Čtvrtletní šetření a výpočet indexu cen stavebních prací a cen stavebních děl je doplňován měsíčními odhady vývoje cen stavebních prací. Odhady měsíčního vývoje cen se vždy po uplynutí čtvrtletí (45. den) zpětně zpřesňují podle výsledků přímého čtvrtletního šetření cen. Měsíční indexy cen stavebních prací jsou publikovány v Rychlých informacích – „Indexy cen výrobců“.

Index cen tržních služeb

Od ledna 2009 jsou cenové indexy tržních služeb sestavovány, počítány a publikovány podle klasifikace CZ-CPA.

Úhrnný index cen tržních služeb se vypočítává v návaznosti na ostatní cenové indexy. Zahrnuje následující okruhy indexů cen tržních služeb v podnikatelské sféře (služby poskytované vzájemně mezi podnikatelskými subjekty): nákladní doprava, skladování a manipulace s nákladem, poštovní a kurýrní služby, telekomunikační služby, programování a poradenství, informační služby, finanční služby, pojištění, služby v oblasti nemovitostí, právní a účetnické služby, architektonické a inženýrské služby, reklamní služby a průzkum trhu, ostatní odborné, vědecké a technické služby, služby v oblasti pronájmu, služby v oblasti zaměstnání, bezpečnostní a pátrací služby, služby související se stavbami, úpravou krajiny, administrativní a jiné podpůrné služby.

Cenová šetření uvedených tržních služeb, která jsou agregována v úhrnný cenový index, zahrnují vybrané služby obsažené v Klasifikaci produkce (CZ-CPA) v oddílech: 49, 50, 51, 52, 53, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 82. Zjišťování se provádějí prostřednictvím státních statistických výkazů u cca 550 vybraných zpravodajských jednotek poskytujících tržní služby určené převážně pro podnikatele.

Pro výpočet individuálních, skupinových indexů a úhrnného indexu cen je určeno stále váhové schéma, stanovené na základě struktury tržeb za rok 2005. Základním cenovým obdobím je průměr roku 2005.

Stálou váhou úhrnného indexu je souhrn vah za jednotlivé uváděné okruhy služeb za rok 2005.

Index cen vývozu a dovozu

Index cen vývozu a dovozu je počítán za Českou republiku od roku 1993. Ve váhovém schématu je nyní zařazeno cca 1 750 vybraných reprezentantů za vývoz a 1 650 reprezentantů za dovoz, kteří se významně podílejí na objemu realizace jednotlivých významnějších skupin zahraničního obchodu. Cenovým základem indexu jsou průměrné ceny roku 2005. V rámci revize v roce 2006 byly u cen vývozu a dovozu nově spočteny cenové indexy zpětně za období leden 2005 až prosinec 2006, původně publikované indexy za tyto roky pozbyly platnosti.

Ceny se zjišťují měsíčně u cca 520 vybraných zpravodajských jednotek za vývoz a cca 480 pro dovoz. Při vývozu se sledují ceny franko hranice ČR, při dovozu ceny fakturované zahraničním dodavatelem. Pokud se s cenovým reprezentantem obchoduje v několika zemích, uvádějí zpravodajské jednotky průměrné ceny jako vážený aritmetický průměr z cen docilovaných při významnějších obchodních transakcích (vážených množstvím výrobků ve fyzických jednotkách). Ceny jsou přepočteny na Kč příslušným průměrným měsíčním měnovým kurzem ČNB a sledují se bez cla a daně z přidané hodnoty a spotřební daně.

Index spotřebitelských cen

Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Podrobné spotřební koše jsou popsány v dokumentu „Indexy spotřebitelských cen – revize 2010“ umístěném na webových stránkách ČSÚ:

www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/indexy_spotrebiteleskych_cen_revize_2010.

Spotřební koš obsahuje cca 700 konkrétních výrobků a služeb (reprezentantů) podle klasifikace CZ-COICOP, která vychází z mezinárodní klasifikace podle účelu COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose). Váhy základního období pro výpočet skupinových a úhrnných indexů vycházejí ze struktury výdajů domácností podle výsledků statistiky národních účtů za rok 2008. Podíly cenových reprezentantů v jednotlivých skupinách CZ-COICOP 4 odpovídají struktuře výdajů domácností ze statistiky rodinných účtů v roce 2005.

Základním cenovým obdobím jsou průměrné ceny z prosince 2009. Od roku 2010 je indexním základem rok 2005.

Spotřebitelské ceny jsou šetřeny měsíčně ve vybrané zpravodajské síti prodejen a provozoven (cca 8 500) ve vybraných okresech České republiky a hl. m. Praze pracovníky Českého statistického úřadu.

Tab. 8-2. Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)

Harmonizované indexy spotřebitelských cen (HICPs) v Evropské unii vznikly jako reakce na potřebu vytvořit srovnatelné indexy spotřebitelských cen, aby bylo možné změřit trendy inflace členských států EU jako kritérium vstupu do Evropské měnové unie.

Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen České republiky a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v něm zahrnuto hypotetické nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuty nejsou, ale je zde zahrnuto hypotetické nájemné.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen užívá řetězových vah, které jsou obměňovány každoročně v prosinci. Zdrojem aktualizace jsou data národních účtů (konečná peněžní spotřeba domácností). Cenovým základem indexu je průměr roku 2005.

Tab. 8-3. Vybrané indexy cen průmyslových výrobců

V členění podle Klasifikace produkce CZ-CPA jsou uvedeny vybrané skupiny vymezené třetí úrovní CZ-CPA, v některých případech oddíly vymezené druhou úrovní CZ-CPA.

Tab. 8-4. Indexy cen stavebních prací podle CZ-CPA a indexy cen stavebních děl podle číselníku druhů staveb

Indexy cen stavebních prací jsou od počátku roku 2009 tříděny Klasifikací produkce CZ-CPA.

Indexy cen stavebních děl podle číselníku druhů staveb vycházejí ze čtyřmístných kódů Klasifikace stavebních děl CZ-CC.

Indexy cen stavebních prací a stavebních děl jsou počítány od roku 1995. Od roku 2004 se sledují navíc indexy nákladů stavební výroby a indexy cen materiálových vstupů stavebních děl; zpětně jsou dopočteny od roku 2001.

Pro indexy cen materiálových vstupů jsou vstupními hodnotami vybrané indexy materiálů, výrobků a polotovarů spotřebovávaných ve stavebnictví, které vycházejí ze šetření cen průmyslových výrobců. Cenové indexy materiálových vstupů jsou dílčí úlohou při výpočtu indexu nákladů stavební výroby. Výpočet indexu nákladů stavební výroby zahrnuje vlivy materiálové i nemateriálové povahy.

Tab. 8-5. Vybrané indexy cen tržních služeb

V členění podle Klasifikace produkce CZ-CPA jsou uvedeny vybrané položky vymezené třetí úrovní CZ-CPA (skupiny), v některých případech detailnějším stupněm třídění (třídy, kategorie, subkategorie).

Tab. 8-6. Ceny vybraných druhů zemědělských výrobků

Současný systém statistického zjišťování platí od roku 1991. Ceny se sledují v síti vybraných zemědělských výrobců. Jsou to převážně nominální ceny vybraných zemědělských výrobků podle hlavních (specifikovaných) jakostí. Ceny zeleniny a ovoce jsou zjišťovány pouze za I. jakost. Vykázaná cena je prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých významných kontraktů, které byly realizovány v období kolem středu sledovaného měsíce.

Tab. 8-7. Ceny vybraných sortimentů surového dříví (pouze vlastníci lesa)

Jsou uváděny průměrné ceny vybraných výrobků (sortimentů) surového dříví z čtvrtletního cenového zjišťování. Od roku 2007 byla provedena změna ve výběru reprezentantů. Ceny jsou do konce roku 2010 počítány prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých obchodních případů, realizovaných za celé období sledovaného čtvrtletí.

Od roku 2011 došlo k zavedení váženého průměru u výřezů III. A/B jakosti – smrk a dříví V. jakosti – smrk. Průměrné ceny ostatních uvedených sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Publikované časové řady před rokem 2011 nejsou plně srovnatelné.

Tab. 8-8. Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb

Spotřebitelské ceny vybraných cenových reprezentantů jsou průměrné spotřebitelské ceny za Českou republiku v prosinci každého roku, které mají charakter průměrných hodnot jednotlivých variet příslušného reprezentanta. Jejich uspořádání v legendě vychází ze struktury spotřebního koše platného od roku 2007.

Tab. 8-9. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupinové indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v členění vymezeném 3. stupněm klasifikace CZ-COICOP.

Tab. 8-10. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb za domácnosti celkem a domácnosti důchodců v roce 2011

Indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v rozsahu 12 oddílů klasifikace CZ-COICOP za domácnosti celkem a domácnosti důchodců.

Tab. 8-11. Indexy cen vybraných druhů nemovitostí

Zdrojem dat jsou přiznání k dani z převodu nemovitostí z databáze finančních úřadů. Cenový index je podílem dvou průměrných jednotkových kupních cen (u rodinných domů v Kč/m³, u stavebních pozemků v Kč/m²) ze dvou různých časových období. Ze seznamu druhů nemovitostí, které zdrojová databáze nabízí, byly vybrány ty, pro které existuje dostatečný počet cenových údajů.

Cenovým a indexním bazickým obdobím pro konstrukci indexu byl vybrán rok 2005. V roce 2008 proběhla revize indexů cen nemovitostí, v rámci níž byly vytvořeny nové realističtější váhové struktury pro všechny sledované druhy nemovitostí. Váhy u stavebních pozemků jsou stanoveny na základě relativních podílů součtů absolutních odhadních cen nemovitostí spadajících do daných kategorií za roky 2004–2006 (pro větší robustnost vah). Váhy u rodinných domů jsou řešeny kompromisně – kombinací výstupů ze součtů absolutních odhadních cen a údajů ze SLDB o počtech rodinných domů.

* * *

Podrobnější informace o indexech cen výrobců, spotřebitelských cen a cen zahraničního obchodu lze získat v dalších publikacích ČSÚ vydávaných podle Katalogu produktů na rok 2012 v tematické skupině EKONOMIKA, podskupině Ceny, inflace:

- 7001-12 „Indexy cen stavebních prací, indexy cen stavebních děl a indexy nákladů stavební výroby“ – únor 2013
- 7004-12 „Indexy cen průmyslových výrobců“ – leden 2013
- 7005-12 „Indexy cen zemědělských výrobců“ – leden 2013
- 7008-12 „Indexy cen tržních služeb v produkční sféře“ – leden 2013
- 7009-12 „Ceny sledovaných druhů nemovitostí“ – prosinec 2012
- 7101-12 „Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) – základní členění“ – měsíčně 10. kalendářní den
- 7103-12 „Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) – podrobné členění“ – leden 2013
- 7201-12 „Indexy cen vývozu a dovozu v ČR“ – únor 2013

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/ceny_inflace